

Östersjölaxälvar i Samverkan

Synpunkter

Datum	Målnummer	Mottagare
2023-01-3.	M 305 - 22	Östersunds tingsrätt Mark och miljödomstolen Box 708 831 28 Östersund

Synpunkter angående ansökan från Streamgate North AB om omprövning för moderna miljövillkor (nationella planen) för Vifors kraftverk med tillhörande anläggningar Tönnebrodammen, Blåkulladammen, Kalvdammen och Spångholmsdammen i Gävleborgs län.

Inledning

Östersjölaxälvar i Samverkan anser att ansöka om ”moderna miljövillkor” och i denna ansökan yrka på fortsatt överledning av vatten från Skärjån till Hamrångeån och att inte behöva anlägga fiskväg förbi Kalvdammen som utgör ett skapat definitivt vandringshinder känns minst sagt motsägelsefullt. Villkorsförslagen i ansökan visar att verksamhetsutövaren anser att en verklig miljöanpassning vid Vifors kraftverk är orimlig utifrån deras perspektiv. Östersjölaxälvar i Samverkan anser istället att även Vifors kraftverk avvecklas med finansiellt stöd från vattenkraftens miljöfond.

Överledningen av vatten från Skärjån till Hamrångeån

Att leda över vatten från ett avrinningsområde till ett annat avrinningsområde speglar en omodern syn på vattenförvaltning. Idag skulle ingen ens komma på tanken att skapa en sådan överledning. Överledning från Skärjån till Hamrångeån har pågått omkring hundra år. Det legitimerar inte att överledningen ska fortsätta. Vattenkraften ska nu få moderna miljövillkor. Skapade överledningar av vatten mellan olika avrinningsområden är exempel på just ett sådant förlegat och för den biologiska mångfalden skadligt förvaltningsingrepp som nu kan rättas till. Vi ska nu gå från omoderna till moderna miljövillkor för vattenkraften. För bevarandemålen i Natura 2000-området Skärjån, för Skärjåns naturreservat, för flodpärlmusslan, för Axmar o.s.v. ska överledningen av vatten givetvis upphöra.

Angående överledningen i Länsstyrelsens förslag till åtgärder för förbättrad vattenmiljö i Hamrångeån och Skärjån vid omprövning av vattenkraften enligt NAP:

Länsstyrelsen anser att produktionsnyttan inte står i relation till de skador som den medför på utpekade natur- och kulturvärden. Den är heller inte förenligt med EU:s vattendirektiv och de åtagande som Sverige har för Natura 2000-området Skärjån. Länsstyrelsen anser därför att det enda rimliga är en avveckling av vattenöverledningen och de dammar som används för detta. En avveckling av en så pass begränsad energiproduktion till nytta för ett 14 km långt utpekat värdefullt vattensystem är enligt länsstyrelsen också i linje med målen/syftet med den nationella planen att uppnå största miljönytta i förhållande till påverkan på produktionen av vattenkraftsel.

Fiskväg Kalvdamen

Återigen. Nu ska moderna miljövillkor för Vifors kraftverk fastställas. Att då lämna en damm i Hamrångeån utan krav på fiskväg är naturligtvis otänkbart. Ansökan måste kompletteras med en fungerande lösning för att alla förekommande fiskarter ska kunna passera även Kalvdammen.

Fiskväg Spångholmsdammen

Östersjölaxälvar i Samverkan anser att det är bra att sökande själv inser att det ska vara en fiskväg förbi Spångholmsdammen. Frågan är om föreslagen fiskväg får tillräckligt god funktion. I fiskvägar med endast några hundra liter i sekunden kan visserligen en och annan fisk ta sig upp om den väl hittat fiskvägen. Men att nå målet minst 90 % passageeffektivitet och max tre dygns fördröjning på fiskvandringen är en helt annan utmaning. I närliggande Testeboån finns idag unik kunskap om havsöringens och laxen vandringsbeteende. Data från fiskräknare i Testeboån visar tydligt att mycket få fiskar hittar upp i naturfåran/fiskvägen när kraftverket är i drift och flödet från dess utlopp konkurrerar ut flödet från fiskvägen. Omvänt visar registreringarna i fiskräknaren lika tydligt att fisken direkt hittar upp när kraftverket stoppas. Sannolikt krävs att minst MLQ släpps i naturfåran vid Vifors för att uppnå god attraktionseffektivitet, passageeffektivitet och för att gynna den biologiska mångfalden i naturfåran. Åtgärden kan behöva kompletteras med temporära driftstopp i kraftverket.

Fingrind

I ansökan står det att fingrinden vid intaget till kraftverket ska ha en spaltvidd på 15 mm. I bilaga 2.2 är spaltvidden på samma avledare "ca 25 mm". 25 mm är naturligtvis alldeles för stor spaltvidd. Sannolikt fungerar inte 15 mm särskilt mycket bättre i detta fall. Problemet är att vinkeln mellan gallret och strömriktningen blir för brant. Vi förstår att det skulle vara praktiskt om det går att nyttja befintlig struktur för att montera gallret. För att ett betagaller ska få avsedd effekt får vinkeln mellan gallret och strömriktningen inte vara större än 30 grader. Vattenhastigheten genom gallret måste vara mindre än svephastigheten längs med gallret. Gallret vid Spångholmsdammen enligt ansökan kan få en vinkel mellan gallret och

strömriktningen på uppemot 90 grader. Avledningseffekt uteblir. Då måste spaltvidden minskas så att mindre smolt fysiskt inte kan passera genom gallret, d.v.s. en spaltvidd på max 10 mm. Alternativet är att montera gallret i rätt vinkel i förhållande till strömriktningen.

Kalvdammen/reglering av Viksjön

Vifors kraftverket bör drifas som ett strömkraftverk och att det anges som ett villkor. I andra hand ska minst MLQ släppas förbi Kalvdammen om inte tillrinningen till dammen är lägre för då ska hela tillrinningen släppas förbi dammen. Hela mintappningen ska släppas genom fiskpassagen respektive vid sidan av densamma och ner i naturfåran vid Spångholmsdammen beroende på vilken slutlig utformning av fiskpassage som fastställs.

Koppling till övriga dammar i Hamrångeån

Länsstyrelsen arbetar intensivt med att övriga dammar och andra vandringshinder i Hamrångeån ska åtgärdas. Det är en förutsättning för att vi ska nå miljö kvalitetsnormer och uppsatta mål. Rimligtvis hinner övriga dammar i Hamrångeån bli åtgärdade i god tid innan en dom för Vifors kraftverk vinner laga kraft. Med andra ord finns det ingen anledning till att, som verksamhetsutövaren yrkar på, att övriga dammar intill Vifors kraftverk först ska åtgärdas innan verksamhetsutövaren ska anlägga fiskvägar vid Spångholmsdammen, Kalvdammen och genom muren mellan utloppskanalen och naturfåran samt avledare vid Spångholmsdammen.

För Östersjölaxälvar i Samverkan

Thomas Johansson
Ordförande